

PLATFORMA PRE AUTORSKÉ PRÁVO V AUDIOVÍZII A MÉDIÁCH

Výstup zo série rokovaní stakeholderov za účasti ATDM k transpozícii Smernice Európskeho parlamentu a Rady Európy 2019/790 zo 17. apríla 2019 o autorských právach a súvisiach právach na jednotnom digitálnom trhu

K čl. 15 a 16 smernice - Práva vydavateľov

Jednou zo základných zmien, ktoré smernica prináša, je **nové právo vydavateľov tlačových publikácií, t. j. práva ustanovené v článku 2 (právo rozmnožovania) a v článku 3 ods. 2 (právo verejného prenosu diel a právo sprístupňovania predmetov ochrany verejnosti)** Smernice Európskeho parlamentu a Rady 2001/29/ES z 22. mája 2001 o zosúladení niektorých aspektov autorských práv a s nimi súvisiacich práv v informačnej spoločnosti v konsolidovanom znení, **na online používanie ich tlačových publikácií poskytovateľmi služieb informačnej spoločnosti.** Ustanovenie tohto práva má za cieľ zabezpečiť udržateľnosť vydavateľského sektora tlače a tlačových agentúr aj v online svete pri použitíach poskytovateľmi služieb informačnej spoločnosti. Zmena ekonomických modelov a spôsobov použitia má vplyv na tradičné modely vo vydavateľskom sektore, pričom zavedenie uvedeného práva má za cieľ zmierniť tieto dopady tak, aby mali priestor aj redakčne zodpovední vydavatelia, ktorí tvoria aktuálne, dôveryhodné a objektívne spravodajstvo.

Transpozícia čl. 15 smernice vyvolala diskusie nielen na Slovensku, pričom táto smerovala primárne k spôsobu, **akým dané právo transponovať z hľadiska výkonu tohto práva.** Pôvodná požiadavka vydavateľského sektora na ustanovenie povinnej kolektívnej správy, by však zrejme nemala priamu oporu v smernici. Na druhej strane ponechanie tohto práva na individuálne vyjednávania vydavateľov by nemuselo priniesť želaný cieľ, a to je realizácia tohto práva, ktorá by mala smerovať k podieľaniu sa na príjmoch, ktoré poskytovateľom služieb informačnej spoločnosti prináša používanie obsahu tvoreného vydavateľmi tlačových publikácií. **Z hľadiska skúseností zo zahraničia je zrejmé, že právo vydavateľov je ťažko**

presadzované a zároveň na úkor menších vydavateľov. Z rokovaní a zmlúv, ktoré vzišli najmä so spoločnosťou Google a zmluvnou službou Google News Showcase sa tiež vytráca určitý princíp solidarity, na základe ktorého by práve mohli čerpať z tohto práva aj menší vydavatelia aj prostredníctvom asociácií vydavateľov.

Na konzultačnom procese k článku 15 sa zúčastnila Asociácia tlačenej a digitálnej médií – ATDM, IAB Slovakia, ako aj spoločnosť Google a tiež organizácia kolektívnej správy LITA. Pozície k samotnej realizácii práva vydavateľov sú odlišné, a to od požiadavky na povinnú kolektívnu správu až po ponechanie práva na zmluvnú voľnosť a individuálne uplatňovanie jednotlivými vydavateľmi. Spoločnosť Google neprezentovala zatiaľ konkrétny alebo iný prístup ako v zahraničí priamo voči vydavateľom. ATDM zároveň uprednostňuje kolektívne riešenie, ktoré umožní podieľať sa na systéme aj vydavateľom, ktorí sú menší, a to konkrétne prostredníctvom inštitútu hromadnej rozšírenej licenčnej zmluvy. **Pri zvažovaní návrhu na realizáciu práva vydavateľov prevážil záujem súvisiaci s potrebou ochrany vydavateľského sektora.** Podľa prieskumu Hlasy strednej a východnej Európy: vnímanie demokracie a vlády v 10 krajinách EÚ zverejneného v septembri 2020 na Slovensku verí konšpiráciám až 56 % ľudí. Podľa Monitoringu mediálneho pluralizmu za rok 2020 realizovaného Centrom pre pluralitu médií a slobody médií je riziko ohrozenia mediálneho pluralizmu až na úrovni 72 %. Obe tieto čísla sú vysoké a predstavujú riziko pre demokraciu, ako aj pre dodržiavanie základných ľudských práv. Sú o. i. dôsledkom toho, že tradičné médiá s redakčnou zodpovednosťou čelia vysokému stupňu regulácie a ekonomicky nie sú schopné sa viac rozvíjať a monetizovať svoj obsah. Na druhej strane rýchly rozvoj internetu a nových mediálnych služieb bez akejkoľvek regulácie prináša veľa nepravdivého obsahu, bez akejkoľvek zodpovednosti za jeho šírenie. Tieto skutočnosti považujeme za natoľko rizikové, že kolektívny nástroj, ktorý umožní väčšiemu spektru vydavateľov podieľať sa na príjmoch, ktoré platformy, resp. poskytovatelia služieb informačnej spoločnosti nadobúdajú, chápeme ako efektívnejší nástroj s ohľadom na dosiahnutie cieľa uvedeného aj v recitáli 55 smernice.

Z hľadiska samotného článku 15 smernice pritom považujeme text za primerane zřejmý, ktorý si zrejme bude vyžadovať aj určitú prax na ustálenie výkladu niektorých pojmov, napr. „krátky úryvok“.

Z hľadiska zavedenia nového práva vydavateľov vyvstala ešte **otázka definovania**, k čomu by sa právo malo viazať, keďže **smernica definuje pojem tlačová publikácia inak, ako v právnom poriadku zavedený pojem periodickej tlače** podľa § 2 ods. 1 zákona č. 167/2008 Z. z. o periodickej tlači a agentúrnom spravodajstve a o zmene a doplnení niektorých zákonov (**tlačový zákon**)¹ alebo **periodická publikácia** v zmysle § 2 ods. 1 zákona č. 212/1997 Z. z. o **povinných výťažkoch periodických publikácií, neperiodických publikácií a rozmnoženín audiovizuálnych diel**.² Napriek definícii na účely autorského zákona by sme preto odporučili použitie iného pojmu na odlišenie týchto publikácií, keďže nejde ani o podmnožinu periodických publikácií v zmysle zákona o povinných výťažkoch. Zároveň autorský zákon už dnes pozná a používa pojem periodickej publikácie (napr. § 75) v zmysle zákona o povinných výťažkoch. **Odporúčame preto použitie nového pojmu, napr. v zmysle smernice „tlačová publikácia“.**

V nadväznosti na systematiku autorského zákona odporúčame tak, ako bolo uvedené aj v pôvodnom návrhu ministerstva kultúry, vytvorenie § 129a a nasl. v piatej hlave tretej časti (Práva súvisiace s autorským právom), pričom piata hlava by mohla obsahovať definíciu tlačovej publikácie, čo sa za tlačovú publikáciu nepovažuje, definíciu vydavateľa tlačovej publikácie (vrátane tlačovej agentúry), výhradné majetkové práva vydavateľa tlačovej publikácie, trvanie majetkových práv, osobitnú povinnosť vydavateľa voči autorom a spoločné ustanovenia.

Zároveň navrhujeme, aby zavedenie práva upravilo aj existujúce vzťahy, ktoré práve reflektujú redakčnú zodpovednosť vydavateľov a s tým súvisiace vzťahy buď k zamestnaneckým dielam, alebo dielam ku ktorým vykonávajú práva vydavateľa na základe udelených licencií. Takúto úpravu nepovažujeme za úpravu nad rámec smernice a táto úprava nezasahuje do práv iných osôb. Táto úprava prostredníctvom inštitútu rozšírenej hromadnej licenčnej zmluvy zároveň umožňuje aj opt-out systém. V súlade so smernicou tiež navrhujeme podmieniť použitie tlačovej publikácie súhlasom pre poskytovateľa informačnej služby. Možnosť uzatvorenia príslušnej rozšírenej hromadnej

¹) Periodická tlač sú noviny, časopisy alebo iná tlač, vydávaná pod rovnakým názvom, s rovnakým obsahovým zameraním a v jednotnej grafickej úprave, najmenej dvakrát v kalendárnom roku.

²) Periodická publikácia je periodická tlač alebo iné periodikum vydávané najmenej dvakrát ročne pod rovnakým názvom, s označením periodicity a v úprave príznačnej pre tento druh tlačoviny.

licenčnej zmluvy musí byť otvorená tak pre slovenské organizácie kolektívnej správy, **ako aj pre zahraničné organizácie kolektívnej správy**. V rámci slovenských organizácií má najbližšie k právu vydavateľov organizácia LITA, pričom aj keď vydavatelia zatiaľ vzhľadom na náklady správy neprejavili záujem o novú organizáciu špecializovanú práve na správu práva vydavateľa, nie je možné vylúčiť ani túto alternatívu, obdobne ako k tomu pristúpili **vydavatelia v Českej republike**.

Z hľadiska systematiky navrhujeme tiež doplniť personálnu pôsobnosť autorského zákona. Osobitnú pozornosť treba tiež venovať uplatňovaniu tých častí autorského zákona, ktoré sa týkajú článkov 5 až 8 smernice 2001/29/ES, smernice 2012/28/EÚ a smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1564, ktoré sa uplatňujú mutatis mutandis v súvislosti s ustanovenými právami vydavateľa. Osobitná pozornosť by sa mala venovať aj čl. 15 ods. 5 smernice, podľa ktorého aj autori diel zahrnutých do tlačovej publikácie by mali dostať náležitý podiel z príjmov, ktoré vydavatelia tlačových publikácií získali za používanie tlačových publikácií poskytovateľmi služieb informačnej spoločnosti. Vydavatelia, ktorí majú záujem na primárnom presadení kolektívnej správy, majú zároveň za to, že majú najlepšiu vedomosť o tom, akým spôsobom sa autori podieľajú na profíte a akým spôsobom by prináležalo delenie podielu medzi svojich autorov, a to najmä z dôvodu, že obvykle na jednom diele pracuje celý tím, resp. nie je závislý len od jedného autora. V súčasnosti nie je známy predpokladaný rozsah finančných prostriedkov, ktorý bude tvoriť podiel pre vydavateľov tlačových publikácií, a preto považujeme za predčasné určiť percentuálny podiel náležitého podielu autorov; nie je však vylúčené, že pri ustálení praxe aplikácie práva vydavateľov môže dôjsť aj k ustáleniu výšky „náležitého podielu“ autorov. Tam, kde by takýto podiel uhrádzala priamo organizácia kolektívnej správy, by vyúčtovací poriadok alebo iný dokument, na základe ktorého by dochádzalo k rozdeľovaniu príjmov, mal podliehať schváleniu vydavateľov. Zároveň z diskusie vyplynulo, že toto právo nie je novým majetkovým právom autorov, a preto nie je potrebné ako nové majetkové právo ho zaviesť do autorského zákona.

K aplikácii čl. 16 smernice mali členovia platformy tiež rôzne postoje. **V súlade s recitálom 60 („S cieľom zohľadniť túto situáciu a zvýšiť právnu istotu pre všetky zúčastnené strany umožňuje táto smernica členským štátom, ktoré majú zavedené existujúce systémy na rozdeľovanie náhrady odmeny medzi autorov a vydavateľov, aby ich zachovali. To je**

obzvlášť dôležité pre členské štáty, ktoré mali takéto mechanizmy rozdeľovania náhrady odmeny pred 12. novembrom 2015, hoci v iných členských štátoch sa náhrada odmeny nerozdeľuje a prináleží výlučne autorom v súlade s vnútroštátnymi politikami v oblasti kultúry.“) máme za to, že daný článok nezakladá nové právo pre vydavateľov tlačových publikácií, kníh alebo vedeckých publikácií a hudobných publikácií, ale že ide o potvrdenie, že aj doterajšie existujúce systémy, ktoré ustanovovali podiel na náhradách odmeny pre vydavateľov, sú akceptovateľné a čl. 16 má doceliť len vyššiu právnu istotu. S ohľadom na slovenské reálie a dlhodobú požiadavku vydavateľov vrátiť stav rozdeľovania náhrad odmien z reprografie do stavu v roku 2015, keďže od 1. 1. 2016 LITA zmenila vyúčtovací poriadok a zrušila prerozdeľovanie náhrad odmien voči vydavateľom zastupovaných príslušnými reprezentatívnymi asociáciami. V tomto kontexte máme za to, že do autorského zákona je potrebné priamo upraviť nárok na takýto podiel a explicitne aj pre vydavateľov, resp. pre ich reprezentatívne asociácie, aby nevznikli pochybnosti o legitimitě takéhoto systému prerozdeľovania náhrad odmien. Pričom je potrebné uviesť, že **čl. 16 smernice sa nevzťahuje len na výnimku súvisiacu s reprografiou, ale aj na iné náhrady odmeny.**

Zároveň z hľadiska novozavedeného práva vydavateľov je potrebné dbať na to, aby úprava transpozície **čl. 17** smernice nesmerovala k obídeniu povinnosti súhlasu vydavateľa.

Odporúčanie: Konkrétne legislatívne návrhy týkajúce sa čl. 15 a 16 pre ich rozsiahlosť pripájame v prílohe č. 1.